

Το δένδρο (διήγημα) (Σχολικό βιβλίο, σελ. 158)

Το Διήγημα Είναι από τη συλλογή Αλλόκοτοι άνθρωποι. Γράφτηκε το 1938 κι η δράση του τοποθετείται στην Αίγυπτο πριν από το Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο. Το θέμα του, η τύχη ενός δέντρου, είναι επίκαιρο για μας σήμερα, που βλέπουμε τη ζωή μας να είναι συνυφασμένη με τη μόλυνση και τη ρύπανση του περιβάλλοντος. Βέβαια, εκείνη την εποχή ο συγγραφέας δεν υποπτευόταν τα προβλήματα που θα δημιουργούσε στον άνθρωπο η βιομηχανική ανάπτυξη. Το ψυχικό του δέσιμο με τα δέντρα, ιδιαίτερα με το δέντρο του διηγήματός μας, πολλά θα είχε να διδάξει στο σύγχρονο άνθρωπο..

Δάσκαλος σε μια μικρή πόλη της Άνω Αιγύπτου! Ορίζοντες κλειστοί, κουτσομπολιό, ταπεινώσεις. Αλί σε κείνον που τον ρίχνει η μοίρα του κει πέρα. Δεν έχει πολλούς δρόμους να διαλέξει. Ή θα σκεπάσει τα μάτια του με την πένθιμη μπόλια* της αδιαφορίας και θα καταπιεί την ψυχή του...

Μα δεν πρόκειται να μιλήσω εδώ πέρα γι' αυτά. Θέλω μονάχα να διηγηθώ την ιστορία μιανού δέντρου!

Σας έτυχε να πιάσετε φιλία μ' ένα δέντρο; Είναι κάτι που έχει πολλή γοητεία. Κατεβαίνετε, λόγου χάρη, απ' το σπίτι σας. «Πού πας;» σας ρωτάνε, – Να, μια βόλτα... λέτε. Μα μέσα σας κρυφά: Πάω να δω το Δέντρο!

Δεν είναι πολλές μέρες, ένα δειλινό ξεκίνησα, συγκινημένος σα να πήγαινα σε προσκύνημα. Το είδα πάντα ίδιο, σύρριζα στο τοιχαλάκι, ν' απλώνει τα κλαδιά του πάνω απ' την αυλή με τα κοτέτσια και να κουνάει την κορυφή του, θα 'λεγες με συμπόνια, προς το ρημαγμένο οικόπεδο που απλώνεται απέναντί του, πόσα χρόνια τώρα, με τις πέτρες, τ' αγκάθια και την καλαμένια καλύβα του σουτανά* (φιστικής).

Όταν πρωταντίκρισα αυτό το δέντρο στην άπω Αίγυπτο μόνο που δεν φώναξα. Ένωσα την ψυχή μου να πιάνεται από ενθουσιασμό κι από φόβο. Πολλοί ερωτημένοι νιώθουν κάτι παραπλήσιο. Στη χαρά της αγάπης τους υπάρχει πάντα ο φόβος για κάτι που αναπάντεχα θα 'ρθει να τους την πάρει.

Ήταν ένα στιβαρό, γεροδεμένο «λάμπαχ* (είδος τροπικού δέντρου)», καλοϊσκιωτό. Είχε φυτρώσει στην ούγια* (η άκρη του υφάσματος, εδώ: το κράσπεδο του δρόμου) του δρόμου, προς τη μεριά του καναλιού κι άπλωνε τα κλαδιά του προς όλες τις μεριές, πλατιά και πυκνά κι ανέβαινε προς τ' απάνω, ψηλά, γεμάτο περηφάνια. Ο ίσκιος του πολλές φορές σκέπαζε όχι μονάχα την άμμο του όχτου στα πόδια του μα και ολάκερο το πλάτος του καναλιού, αγγίζοντας το πρόχωμα που πάνω του περνά ο σιδηρόδρομος που ενώνει το Κάιρο με το Λούξορ* (πόλη της Άνω Αιγύπτου).

Ήταν ένα τόσο καλό δέντρο. Από κάτω του καθόνταν να ξαποστάσουν λογής λογής πεζοπόροι. Οι ταξιδιώτες που θέλαν να πάρουν το βαποράκι του ποταμιού εκεί στέκονταν περιμένοντας. Και κει γέρναν να κοιμηθούν σαν τους έπιανε η νύχτα.

Και τώρα εκεί από κάτω του μαζεύονταν τα μεσημέρια, για να τον πάρουν λιγάκι οι εργάτες που δούλευαν στο χτίριο, γιατί λίγα μέτρα μακρύτερα, στην άλλη μπάντα του δρόμου, η Κυρά έχτιζε το καινούριο της σπίτι.

Είχε ξεσηκώσει επίτηδες τζινιέρη* (μηχανικός) από το Κάιρο, η Κυρά. Το σπίτι θα χτιζόνταν όλο με μπετόν και με υλικά πρώτης ποιότητας. Θα ήταν το πιο μεγάλο και το πιο όμορφο σπίτι του χωριού.

(...)

Οι μέρες περνούσαν. Στο σχολειό, κουτσά στραβά, τα κατάφερνα με τα παιδιά. Το σπίτι της Κυράς τελείωνε. Μια από αυτές τις βραδιές θα έδινε μια μεγάλη σουαρέ* (εσπερίδα, συγκέντρωση σε σπίτι τις εσπερινές ώρες για διασκέδαση) να γιορτάσει τα εγκαίνια.

Το σχολειό ήταν λίγο πιο κάτω απ' το δέντρο. Έτσι το έβλεπα πολλές φορές την πάσα μέρα. Είχαμε γίνει σπουδαίοι φίλοι· δεν έτυχε μια φορά –νύχτα ή μέρα, στενοχωρημένος ή χαρούμενος αν ήμουν– να περάσω πλάι του και να μην το προσέξω.

– Πώς τα περνάς τώρα που είναι άνοιξη; το ρωτούσα. Και κείνο μου αποκρινόταν μ' όλο το είναι, δείχνοντάς μου τα πράσινα φύλλα του και τα χνουδωτά λουλούδια του με τη βαριά μυρουδιά, καμαρώνοντας.

Μια νύχτα να τι έγινε. Γύριζα από 'ναν μακρινό περίπατο. Μεσάνυχτα. Τέλεια ερημιά παντού. Πλησίαζα στο δέντρο, όταν πρόσεξα πάνω του κάποιον άνθρωπο σκαρφαλωμένο. Άκουσα και χτυπήματα. Τότες έτρεξα!

Και αμέσως κατάλαβα. Μαχαιρώναν το δέντρο! Ο άνθρωπος εκείνος έμπηγε στην «καρδιά» του, εκεί που ο χοντρός κορμός χώριζε σαν παλάμη στέλνοντας τα κλαδιά του προς όλες τις κατευθύνσεις, έμπηγε χτυπώντας βαριά ένα μεγάλο λοστό. Σωστή δολοφονία!

Το δέντρο, με το φαρμακερό αυτό σίδερο στα σπλάχνα του θα μαράζωνε σιγά σιγά, μα σίγουρα, και μια μέρα θα έπεφτε κάτω ξερό.

– Γιατί το κάνεις αυτό; φώναξα φρενιασμένος.

Ο άλλος σταμάτησε τη δουλειά του. Γύρισε και με κοίταξε.

Αναγνώρισα έναν από τους υπηρέτες της Κυράς.

– Τι σε νοιάζει; μου αποκρίθηκε αργά. Κάμνω ό,τι με προστάξανε.

Το ψωμί... το έρημο ψωμί! Να τα βάλω με την Κυρά; Αύριο κιόλας θα 'φευγα.

Κατάπια τα λόγια μου, χαμήλωσα το κεφάλι και τράβηξα για το δωμάτιό μου. Μα όλη τη νύχτα μέσα στο μυαλό μου στριφογύριζε σαν τρυπάνι αυτό: – Γιατί; Τι της έφταιξε το δέντρο; Ένα τόσο όμορφο δέντρο μπροστά στο σπίτι της;

Το έμαθα την άλλη μέρα. Στη σουαρέ των εγκαινίων. Η Κυρά με πήρε σε μια γωνιά και μου είπε:

– Σας αρέσει το σπίτι; Πάνε να σκάσουνε. Και μ' ένα χαμόγελο γεμάτο πονηράδα:

– Κι όταν θα πέσει το δέντρο...

– Πώς; ρώτησα εγώ λαχανιάζοντας.

– Έβαλα και το κάρφωσαν χθες βράδυ, μου αποκρίθηκε, παίρνοντας ύφος συνωμοτικό.

Και τότε χίμηξε από μέσα μου βαθιά ένα «γιατί, γιατί;» τόσο έντονο, τόσο χρωματισμένο που η Κυρά θεώρησε πρόπον να μου ρίξει μια ματιά αυστηρή και επιπληχτική, θυμίζοντάς μου έτσι πως βρίσκομαι μέσα σε «κόσμο». Ύστερα με συγκατάβαση, σα να εξηγούσε σ' έναν κουτό κάτι πολύ απλό, πρόσθεσε:

– Αυτό το παλιόδεντρο κρύβει όλη τη φατσάδα* (πρόσοψη) του σπιτιού. Οι επιβάτες του τρένου απέναντι, σαν περνούν δε βλέπουν τίποτα.

Μάλιστα! Ακριβώς έτσι τα είπε.

Τώρα, τι απάντησα και τι έκανα μετά από αυτό, δεν έχει απολύτως καμιά σημασία. Ήθελα να σας διηγηθώ την ιστορία μianού δέντρου και όχι τα δικά μου βάσανα.

Ερωτήσεις:

1. Ποιο είναι, κατά τη γνώμη σας, το θέμα του ποιήματος; Να γράψετε το ερμηνευτικό σας σχόλιο, τεκμηριώνοντάς το με τουλάχιστον τρεις (3) κειμενικούς δείκτες (150-200 λέξεις).
2. Να περιγράψετε τη σχέση του αφηγητή με το δέντρο, στηριζόμενοι σε κειμενικούς δείκτες.
3. Γιατί τα άλλα πρόσωπα του διηγήματος δεν έχουν τα ίδια αισθήματα απέναντι στο δέντρο με τον αφηγητή;
4. Τι θα απαντούσατε εσείς στην «Κυρά»; Τι πιστεύετε ότι απάντησε ο αφηγητής;